

ОСОБЛИВОСТІ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ СТУДЕНТІВ

У статті наведено результати дослідження рівнів сформованості всіх компонентів соціальної активності студентської молоді. Визначено загальні рівні соціальної активності студентів. Джерел – 17.

Ключові слова: соціальна активність, студентська молодь, рівні соціальної активності.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми визначення рівнів сформованості соціальної активності студентської молоді зумовлена необхідністю її формування в умовах ВНЗ. Незважаючи на недостатню вираженість феномену соціальної активності сучасної студентської молоді, він є системною якістю у структурі конкурентоздатності майбутнього спеціаліста. З огляду на конкурентоспроможність соціально активної молоді, яка прагне до саморозвитку, самореалізації, часто виявляє ініціативність, оперативність у вирішенні соціально значущих проблем, актуальною проблемою психологічної науки є визначення рівнів сформованості соціальної активності особистості студентів, що є підґрунтям для визначення психологічних умов формування соціальної активності студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Можна констатувати, що проблема сформованості соціальної активності студентської молоді розроблена недостатньо. Дослідження за цією тематикою майже виключно були пов'язані з вивченням окремих компонентів соціальної активності. Так, мотиваційний компонент соціальної активності досліджувала Зарубінська І.Б, яка визначала мотивацію як основний компонент соціальної компетентності студентів [6], і Чолій С.М., яка досліджувала мотиваційно-ціннісні аспекти соціальної активності молоді [14]. Ціннісний компонент соціальної активності досліджували: М. Боришевський, який вивчав ціннісні орієнтації як детермінанти самоактивності особистості [2], А. Волочков, який досліджував питання впливу ціннісних орієнтацій на активність особистості [4], Б. Паригін, який вивчав індивідуальні особливості ціннісних орієнтацій [11], М. Шевчук, який досліджував проблему ціннісних орієнтацій студентської молоді [16]. Емоційно-вольовий компонент соціальної активності студентів вивчав Р.Штайнер, який підкреслював значення волі для соціальної активності особистості [17], Ю.Б. Гиппенрейтер, який акцентував увагу на важливості соціально значущих мотивів для вольової діяльності в межах соціальної активності [5], Л.І. Божович, яка вивчала систему вольової організації особистості [1], К.М. Шамлян, яка детально досліджувала особливості вольової організації особистості студента [15], В.А. Іванніков, який вивчав проблему зв'язку волі із соціальною активністю [7].

Мета статті – визначення рівнів сформованості соціальної активності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Під соціальною активністю ми розуміємо стійке особистісне утворення, яке внутрішньо детерміноване індивідуальними особливостями людини, базується на суб'єктній активності особистості та проявляється у якісному перетворенні соціальної дійсності в межах моральних норм, прийнятих у суспільстві, й призводить до досягнення вершини індивідуального розвитку, самовизначення і самоствердження.

Рівні сформованості соціальної активності студентської молоді визначалися за рівнями сформованості її структурних компонентів: мотиваційного, ціннісного, пізнавально-рефлексивного, емоційно-вольового, діяльнісного тощо.

На першому етапі емпіричного дослідження визначено рівні сформованості *мотиваційного компоненту* соціальної активності студентів.

До емпіричних референтів мотивації студента до соціальної активності відповідно до нашої моделі було віднесено потреби студентів в афіліації, іншими словами, у налагодженні соціальних зв'язків [3] та у самовираженні в соціальній діяльності.

За результатами теста-опитувальника А.Мехрабіана [12] встановлено розподіл досліджуваних студентів за 3 рівнями потреби в афіліації (табл.1).

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних студентів за рівнями потреби в афіліації

Рівні потреби в афіліації	Кількість студентів (у %)
Низький	51,0
Середній	23,5
Високий	25,5

З табл. 1 випливає, що лише 25,5% досліджуваних студентів мають високий рівень афіліації, а низький рівень афіліації притаманний близько половині респондентів.

Дані щодо ступеня задоволення потреби у самовираженні в соціальній діяльності були одержані за методикою «Діагностика ступеня задоволення основних потреб». За результатами кластерного аналізу студентів розподілено на 4 групи залежно від ступеня задоволення потреби у самовираженні в соціальній діяльності (табл.2).

Таблиця 2

Групи студентів за ступенем задоволення у самовираженні в соціальній діяльності (за результатами кластерного аналізу)

Групи студентів	Кількість досліджуваних (у %)
Прагматичний тип	19,3
Змішаний тип	29,4
Особистісно-престижний тип	33,8
Гуманістичний тип	17,5

Як випливає з табл. 2, найбільшу групу «Особистісно-престижний тип» (33,8% досліджуваних), склали студенти, для яких основними є потреби: «у самовираженні», «у визнанні», «матеріальні потреби». До групи «Змішаний тип» (29,4% респондентів) віднесено студенти, для яких матеріальні потреби є досить суттєвими, проте вони не є самоціллю, оскільки для них основним є налагодження соціальних контактів, тобто поєднуються прагматичний і гуманістичний типи особистості. Студенти, які увійшли до групи «Прагматиків» (19,3% досліджуваних), в якості основних стимулів активності обирають матеріальні заохочення, а сама їх діяльність здебільшого можлива лише за умови ретельного її планування та передбачення результатів. Для досліджуваних, які увійшли до групи «Гуманістів» (17,5%), велике значення мають потреби у «самовираженні», «соціальні (міжособистісні) потреби», а також потреби «у визнанні».

На основі узагальнення результатів цих двох методик ми виявили 3 рівні мотивації соціальної активності студентської молоді (табл. 3).

Таблиця 3

Розподіл досліджуваної студентської молоді за рівнями мотивації соціальної активності

Рівні мотивації соціальної активності студентів	Кількість досліджуваних (у %)
Низький	14,7
Середній	67,8
Високий	17,5

Дані, наведені у табл. 3 свідчать, що найбільшій кількості респондентів (67,8%) властивий середній рівень мотивації соціальної активності, який характеризує людину як таку, що орієнтується у цілях і проблемах значимих для неї груп, але часто не бажає брати участь в їх вирішенні, брати на себе відповідальність, матеріальні потреби є досить важливими. Соціальна активність має ситуативний характер.

Низький рівень мотивації соціальної активності, виявлений у 14,7% досліджуваних студентів, характеризує їх, як пасивних у спілкуванні, байдужих студенти у цілому бажають виявляти соціальну активність і до проблем оточуючих, таких, що переслідують лише власні інтереси та активно намагаються уникати відповідальності.

Високий рівень мотивації соціальної активності наявний у 17,5% респондентів і свідчить про їх потребу у встановленні соціальних зв'язків і прагнення до самоствердження в соціально активній діяльності. За аналізом інтерпретацій теста-опитувальника для вимірювання мотивації афіліації А.Мехрабіана та методики «Діагностика ступеня задоволення основних потреб» [8], студенти цього рівня мотивації соціальної активності, отримують позитивні емоції від спілкування з оточуючими, від процесу здійснення соціально активної діяльності.

На нашу думку, невелика кількість респондентів з низьким рівнем мотиваційного компоненту соціальної активності говорить про те, що сучасні студенти мають потребу у ній.

Водночас, досить велика група студентів з середнім рівнем розвитку мотиваційного компоненту соціальної активності, свідчить про значні резерви підвищення мотивації до соціальної активності у студентів.

Підтвердженням цього виступають результати перевірки припущення про зростання рівня соціальної активності студентської молоді під впливом соціально-політичних подій. Так, ми провели дослідження в інтернет-мережі, а також на Майдані у лютому 2014 року серед 102 студентів різних ВНЗ державної та приватної форми власності.

На основі узагальнення результатів опитування, ми виявили 3 рівні діяльнісного компоненту соціальної активності учасників Майдану (табл.4).

Таблиця 4

Рівні діяльнісного компоненту соціальної активності учасників Майдану

Рівні діяльнісного компоненту	Кількість респондентів (у %)
Низький	7,8
Середній	74,5
Високий	17,6

Так, найбільша група респондентів (74,5%) знаходиться на середньому рівні діяльнісного компоненту соціальної активності. Високий рівень діяльнісного компоненту соціальної активності виявлений у 17,6% проти 9,5% досліджуваних студентів, які не брали участь у Майдані. Низький рівень діяльнісного компоненту соціальної активності виявлений лише у 7,8% проти 26,1% досліджуваних студентів, які не брали участь у Майдані.

Отже, ми можемо стверджувати, що зміна соціально-політичної ситуації є своєрідним активатором соціальної активності студентської молоді.

В межах дослідження *ціннісного компоненту* соціальної активності студентської молоді за Морфологічним тестом життєвих цінностей [13] визначено декілька типів ціннісних орієнтацій студентів (табл. 5).

Таблиця 5

Розподіл досліджуваних студентів за типами ціннісних орієнтацій

Тип ціннісних орієнтацій особистості	Кількість досліджуваних (у %)
Егоїстично-прагматична	10,7
Невизначена	41,2
Внутрішньо конфліктна	37,5
Гуманістична	10,5

Як випливає з табл. 5, лише 10,5% респондентів мають гуманістичний тип ціннісних орієнтацій особистості, що дає, на наш погляд, підставу віднести їх до високого рівня сформованості ціннісного компоненту соціальної активності. Для таких студентів вагоме значення мають цінності активного та продуктивного життя, добробуту інших, відповідальності, чесності, сміливості тощо. Цінність суспільного визнання для таких студентів, хоч і є досить високою, але відходить на другий план.

Виявлено приблизно таку кількість студентів з егоїстично-прагматичним типом ціннісних орієнтацій — 10,7%, яких ми визначили як таких, що мають низький рівень сформованості ціннісного компоненту соціальної активності. Такі студенти характеризуються споживацькою життєвою позицією, найактуальнішими цінностями виступають матеріальні. Вони не бачать цінності у соціально значущій діяльності і соціальному визнанні.

Майже половині студентів (41,2%) характерна невизначеність ціннісних орієнтацій, що яскраво відображає нестабільність сучасного суспільства і невизначене становище частини студентської молоді, яка не бачить життєвих орієнтирів, і здебільшого не розуміє сенсу власного життя.

Досить значній частині студентів (37,5%) властивий внутрішньо конфліктний, суперечливий тип ціннісних орієнтацій, в основі якого лежать суперечності між егоїстично-прагматичними особистісними ціннісними орієнтаціями, і гуманістичними цінностями, прийнятими у суспільстві.

Це дозволяє ці дві групи студентів означити як таких, що мають середній рівень розвитку ціннісного компоненту соціальної активності, пов'язаний з ситуативним характером соціально значущої діяльності, нестійкою активністю, яка не вимагає особистої відповідальності. У студентів, які мають цей рівень розвитку ціннісного компоненту, первинним поштовхом до проявів соціальної активності часто стає прагнення до суспільного визнання.

На наступному етапі емпіричного дослідження визначено рівні сформованості *пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності студентів*.

Емпіричними референтами рівнів сформованості даного компоненту стали *рівні обізнаності* студентів щодо сутності, складових, проявів та умов розвитку соціальної активності, визначені за допомогою аналізу відповідей на запитання авторської анкети, а також *рівні рефлексивності* досліджуваних, визначені за методикою А. В. Карпова [8].

Насамперед за авторською анкетною встановлено недостатній рівень обізнаності значної кількості студентів з різних аспектів соціальної активності: високий рівень такої обізнаності мають лише 11,4 % досліджуваних, 77,8% – середній, а 10,8 % – низький.

За методикою А. В. Карпова досліджуваних було поділено на 3 групи: з високим (1,2%), середнім (44,8%) і низьким (54%) рівнями рефлексивності. Такі результати свідчать про те, що значній кількості опитуваних студентів властива низька здатність до самосприйняття змісту власної психіки і його аналізу, а також знижена здатність до розуміння психіки інших людей.

За результатами узагальнення даних цих двох методик встановлено 3 рівні *пізнавально-рефлексивного компоненту* соціальної активності студентської молоді (табл. 6).

Таблиця 6

Розподіл досліджуваних за рівнями пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності студентської молоді

Рівні пізнавально-рефлексивного компоненту	Кількість респондентів (у %)
низький	54,1
середній	37,4
високий	8,4

Найбільша група студентів (54,1%) має низький рівень пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності і характеризуються лише ситуативним інтересом до громадсько-соціальних подій, небажанням самостійно поповнювати соціальні знання, нездатністю до самосприйняття та аналізу змісту власної психіки, неохильністю до розуміння психіки інших людей.

Досліджувані із середнім рівнем даного компоненту соціальної активності (37,4%) характеризуються відсутністю чіткого уявлення про діяльність громадсько-соціальних структур, ситуативним прагненням до: поповнення соціальних знань, аналізу власної поведінки, заглиблення у механізми поведінки інших людей.

Високий рівень пізнавально-рефлексивного компоненту соціальної активності властивий лише 8,4% студентів, які характеризуються вмінням самостійно поповнювати соціальні знання, інтересом до громадсько-соціальних подій, здатністю до самосприйняття та аналізу власної поведінки, чітко налагодженими механізмами ідентифікації та емпатійного ставлення до оточуючих.

На наступному етапі емпіричного дослідження досліджено *особливості емоційно-вольового компонента соціальної активності студентської молоді*, емпіричними референтами якого стали *локус контролю*, визначений за допомогою шкали Дж. Роттера «Локус контролю» у модифікації О. Г. Ксенофонтової [10] і *емоційне прийняття студентами активної соціальної позиції*, визначене за їх ставленням до соціальної активності в результаті аналізу відповідей на запитання авторської анкети.

За результатами шкали Дж. Роттера щодо співвідношення вираженості показників інтернальності досліджуваних в різних сферах їх життєдіяльності, одержаних за даною методикою, виокремлено 3 групи студентів з низьким, середнім і високим рівнями вольової складової даного компоненту соціальної активності.

Так, низький рівень вольової складової соціальної активності (13,3% досліджуваних) характерний для безвідповідальних і нецілеспрямованих респондентів, які здебільшого нездатні долати перешкоди, нездатні до вольових зусиль, таких, які прагнуть перекласти свої проблеми на інших, мають імпульсивний характер активності.

Найменша група респондентів (4,5%) має високий рівень розвитку цієї складової соціальної активності, який характеризує респондента, як такого, кому властиве відчуття особистої відповідальності за вирішення життєвих проблем, цілеспрямованість, ініціативність тощо.

Середній рівень вольової складової соціальної активності властивий найбільшій групі досліджуваних (82,2%), які іноді схильні перекладати відповідальність за свої проблеми і соціальні справи на інших, не завжди впевнені в собі і в оточуючих, близько сприймають лише деякі соціальні події, не завжди завершують розпочаті справи.

При цьому встановлений слабкий, але статично значущий кореляційний зв'язок ($p < 0,01$) між рівнями вольової складової соціальної активності студентської молоді і ступенем задоволення потреби у самовираженні в соціальній діяльності (табл. 7).

Таблиця 7

Співвідношення рівнів вольової складової соціальної активності студентської молоді і ступеня задоволення потреби у самовираженні в соціальній діяльності

Рівні вольової складової	Типи студентів за ступенем задоволення у самовираженні в соціальній діяльності (кількість у %)			
	«Прагматики»	«Змішаний тип»	«Особистісно-престижний тип»	«Гуманісти»
низький	23,6	36,0	29,2	11,2
середній	18,9	29,6	34,3	17,2
високий	3,3	16,7	33,3	46,7

З табл. 7 випливає, що високий рівень вольової складової соціальної активності характерний для 3,3% досліджуваних «Прагматиків» і для 46,7% досліджуваних, які відносяться до типу «Гуманісти». Натомість, низький рівень вольової складової виявляється у студентів типу «Прагматики» у 23,6% випадків, а у студентів типу «Гуманісти» – лише у 11,2% випадків.

Отже, ми можемо стверджувати, що студенти, які мають низький рівень розвитку вольової складової соціальної активності, досить часто обирають матеріальні заохочення як основні стимули активності. Респондентам, які характеризуються високим рівнем розвитку цієї складової соціальної активності, більшою мірою властива абсолютна безкорисливість; значимими є потреби у: самовираженні, налагодженні міжособистісних зв'язків, суспільному визнанні. Такі результати узгоджуються з даними інших досліджень щодо впливу провідних особистісних потреб і мотивів на вольові якості особистості [1].

Крім того, за результатами аналізу відповідей на запитання авторської анкети виокремлено 3 групи студентів за рівнем емоційної складової даного компоненту соціальної активності: із високим (21,5% досліджуваних), середнім (77,3%) і низьким (1,2%) рівнями емоційного прийняття активної життєвої позиції, позитивного ставлення до соціальної активності в цілому. Це свідчить про те, що переважна більшість студентів позитивно ставиться до соціальної активності.

За співвідношенням вираженості показників, одержаних за даними методиками, виокремлено 3 рівні розвитку емоційно-вольового компоненту соціальної активності студентської молоді (табл. 8).

Таблиця 8

Розподіл досліджуваних за рівнями емоційно-вольового компоненту соціальної активності студентської молоді

Рівні емоційно-вольового компоненту	Кількість респондентів (у %)
низький	13,3
середній	82,2
високий	4,5

Так, низький рівень емоційно-вольового компоненту соціальної активності притаманний 13,3% досліджуваних і характеризує їх як: безвідповідальних і нецілеспрямованих, здебільшого нездатних долати перешкоди, нездатних до вольових зусиль, такого, що прагне перекласти свої проблеми на інших, негативно ставляться до соціальної активності.

Найменшій групі респондентів (4,5%) притаманний високий рівень емоційно-вольового компоненту соціальної активності, здатність активно реагувати на соціальні події, цікавитися проблемами інших. Їм властиве відчуття особистої відповідальності за вирішення життєвих проблем, цілеспрямованість, ініціативність, емоційне прийняття активної життєвої позиції тощо.

Студентам із середнім рівнем емоційно-вольового компоненту соціальної активності (82,2% досліджуваних), властиві: емоційне прийняття лише деяких соціальних подій, невпевненість у собі і в оточуючих, схильність перекладати відповідальність за свої проблеми і соціальні справи на інших, здебільшого нездатність завершувати початі справи.

На наступному етапі дослідження вивчено *діяльнісний компонент соціальної активності студентської молоді*, емпіричними референтами якого стали: факт та ступінь участі у діяльності органів студентського самоврядування, характер соціальної діяльності, факти участі у соціальній діяльності та громадській діяльності в межах Університету, кількість організованих проєктів, визначені за авторською анкетною (див. табл. 9).

Таблиця 9

Рівні діяльнісного компоненту соціальної активності студентів

Рівні діяльнісного компоненту	Кількість респондентів (у %)
Низький	26,1
Середній	64,4
Високий	9,5

Так, низький рівень діяльнісного компоненту соціальної активності (26,1% респондентів) характеризується ситуативним, нестійким, не завжди самостійним характером соціальної активності, що спонукається здебільшого зовнішніми (вимога, оцінка, нагорода, страх покарання), випадковими ситуативними чинниками. Студенти, які знаходяться на цьому рівні розвитку соціальної активності не є організаторами громадської роботи, доручення колективу виконують без бажання, часто не доводять їх до завершення, у них відсутня сформованість власної лінії поведінки.

Середній рівень діяльнісного компоненту соціальної активності притаманний найбільшій групі респондентів (64,4%). Він передбачає досить стійку, самостійну соціальну активність, з високою частотністю самодіяльних вчинків, викликаних раціональними (зайняти високий статус у сім'ї, групі, навчальному закладі), прагматичними мотивами. Такі студенти не завжди беруть участь у громадсько-соціальній і трудовій діяльності, не зовсім сумлінні у ставленні до навчання, лише інколи стають організаторами громадської роботи.

Найменшій групі респондентів (9,5%) властивий високий рівень діяльнісного компоненту соціальної активності, який передбачає неперервний характер соціальної активності, творчість у всіх основних сферах життєдіяльності, організаторські вміння і навички [8].

За результатами узагальнення вираженості рівнів всіх компонентів соціальної активності студентів виокремлено 5 загальних рівнів соціальної активності студентів: низький, нижчий за середній, середній, вищий за середній і високий (табл.10). При цьому ми керувалися наступними міркуваннями.

Якщо всі компоненти знаходилися на низькому рівні розвитку (допускалася вираженість одного з компонентів на середньому рівні), то загальний рівень соціальної активності вважався низьким.

Якщо всі компоненти були високого рівня розвитку (допускалася вираженість одного з компонентів на середньому рівні), то такі результати відповідають високому рівню соціальної активності.

Якщо два-три компоненти високого рівня розвитку, а інші – середнього, то загальний рівень розвитку соціальної активності оцінювався як рівень, вищий за середній.

Якщо рівень розвитку двох-трьох компонентів низький, а інших – середній, то рівень соціальної активності вважався нижче за середній.

Усі інші можливі співвідношення рівнів вираженості компонентів віднесено до середнього рівня соціальної активності.

Рівні соціальної активності студентської молоді

Рівні соціальної активності студентів	Кількість респондентів, у %
Низький	1,3
нижчий за середній	19,5
Середній	51,1
вищий за середній	25,2
Високий	2,9

З табл. 10 випливає, що найбільшу групу респондентів (51,1 %) складають студенти, які мають середній рівень соціальної активності, 25,2 % студентів, мають вищий за середній рівень соціальної активності, а 19,5% – нижче за середній, низький рівень соціальної активності властивий 1,3% респондентам. Водночас, високий рівень соціальної активності виявлений лише у 2,9% досліджуваних студентів.

Висновки. Таким, чином, отримані дані свідчать про переважно середній рівень соціальної активності (51,1%), властивий студентам, значний відсоток опитуваних студентів мають вищий за середній рівень соціальної активності (25,2%), та нижчий за середній рівень соціальної активності (19,5%), високий рівень соціальної активності (2,9%) притаманний дуже малій кількості студентів, і найменшу групу опитуваних становлять студенти із низьким рівнем соціальної активності (1,3% респондентів). Це свідчить про значний потенціал розвитку соціальної активності студентів. Отже, найбільш представленою є група студентів із середнім рівнем соціальної активності, які мають значний потенціал у розвитку всіх складових компонентів соціальної активності.

З одержаних даних також випливає необхідність розроблення та апробації спеціальної програми розвитку соціальної активності студентів, що і стане наступним кроком нашого дослідження.

Література

1. Божович Л.И. Что такое воля? / Л.И. Божович // Семья и школа. - №1. - 1981. - С. 34
2. Боришевський М. Й. Особистість у вимірах самосвідомості: монографія / М. Й. Боришевський. — Суми : Видав. будинок «Еллада», 2012. — 608 с.
3. Викладач-студент: психологія міжособистісних взаємодій [Текст]: Навч.-метод. посіб. / Булах І.С., Долинська Л.В.; Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К., 2005. – 106 с.
4. Волочков А. А. Ценностная направленность личности как выражение смыслообразующей активности / А. А. Волочков, Е. Г. Ермоленко // Психологический журнал. — 2004. — Т. 25. — № 2. — С. 21
5. Гиппенрейтер Ю.Б. О природе человеческой воли / Ю.Б. Гиппенрейтер // Психологический журнал, 2005. - №3. - С.17
6. Зарубінська І.Б. Дослідження сформованості мотиваційної складової соціальної компетентності студентів ВНЗ [Текст] / І.Б. Зарубінська // Соціальна педагогіка: теорія і практика. - 2009. №1. - С.27-32
7. Иванников В.А. Психологические механизмы волевой регуляции / В.А. Иванников. — М.: МГУ, 1991. — 142 с.
8. Карпов А.В. Рефлексивность как психическое свойство и методика ее диагностики. // Психологический журнал, 2003, т.24, №5.
9. Киричук О.В. Формування в учнів активної життєвої позиції [Текст] / О. В. Киричук. – К. : Рад. шк., 1983. – 261 с.
10. Ксенофонтова Е.Г. Исследование локализации контроля личности – новая версия методики «Уровень субъективного контроля» / Е.Г. Ксенофонтова // Психологический журнал. - №2. – 1999. – С. 103-114
11. Парыгин Б. Д. О некоторых аспектах социальной обусловленности ценностной ориентации личности / Б. Д. Парыгин // Проблемы личности : материалы симпозиума. — М., 1969. — С. 371–381

12. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты: Учебное пособие / под. ред. Д. Я. Райгородского. – Самара: Бахрах-М, 2001. – 672 с.
13. Сопов В. Ф. Морфологичний тест життєвих цінностей [електронний ресурс] / В. Ф. Сопов, Л. В. Карпушина. — Режим доступу : <http://www.psihu.net/library/file92>
14. Чолій С. М. Мотиваційно-ціннісний аспект соціальної активності молоді [Текст] / С. М. Чолій // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць ККПНУ ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. – 2010. Вип. 10. – С.809-822
15. Шамлян К.М. Про структуру вольової організації особистості / К.М.Шамлян // Український науковий журнал Освіта регіону - №4. – 2012. – С.206-210
16. Шевчук М. В. Психологічні механізми трансформації ціннісних орієнтацій студентської молоді: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. психол. наук. / М. В. Шевчук ;Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2000. — 21 с.
17. Штайнер Р. Мой жизненный путь [электронный ресурс] / Рудольф Штайнер. – Режим доступу: <http://www.bdn-steiner.ru/modules.php:342>

References

- 1.Bozhovich L.I. Chto takoe volya? / L.I. Bozhovich // Semya i shkola. - #1. – 1981. – S. 34
- 2.Borishevskiy M. Y. Osobistlst u vimIrah samosvdomostl: monografIya / M. Y. Borishevskiy. — Sumi : Vidav. budinok «Ellada», 2012. — 608 s.
- 3.Vikladach-student: psihologIya mlZhosobistlnih vzaEmodly [Tekst]: Navch.-metod. poslb. / Bulah I.S., Dolinska L.V.; Natslonalniy pedagoglchniy un-t Im. M.P. Dragomanova. – K., 2005. – 106 s.
- 4.Volochkov A. A. Tsenostnaya napravlennost lchnosti kak vyrazhenie smyisloobrazuyushey aktivnosti / A. A. Volochkov, E. G. Ermolenko // Psihologicheskiy zhurnal. — 2004. — T. 25. — # 2. — S. 21
- 5.Gippenreyter Yu.B. O prirode chelovecheskoy voli / Yu.B.Gippenreyter // Psihologicheskiy zhurnal, 2005. - #3. - S.17
- 6.Zarublnska I.B. DoslIdzhennya sformovanostl motivatslnoYi skladovoYi sotslalnYi kompetentnostl studentlv VNZ [Tekst] / I.B. Zarublnska // Sotslalna pedagoglka: teorIya I praktika. - 2009. #1. - S.27-32
- 7.Ivannikov V.A. Psihologicheskie mehanizmyi volevoy regulyatsii / V.A. Ivannikov. — M.: MGU, 1991. — 142 s.
- 8.Karpov A.V. Refleksivnost kak psihicheskoe svoystvo i metodika ee diagnostiki. // Psihologicheskiy zhurnal, 2003, t.24, #5.
- 9.Kirichuk O.V. Formuvannya v uchnlv aktivnoYi zhittEvoYi pozitslYi [Tekst] / O. V. Kirichuk. — K. : Rad. shk., 1983. – 261 s.
10. Ksenofontova E.G. Issledovanie lokalizatsii kontrolya lchnosti – novaya versiya metodiki «Uroven subektivnogo kontrolya» / E.G. Ksenofontova // Psihologicheskiy zhurnal. - #2. – 1999. – S. 103-114
11. Paryigin B. D. O nekotoryih aspektah sotsialnoy obuslovlennosti tsennosnoy orientatsii lchnosti / B. D. Paryigin // Problemy lchnosti : materialy simpoziuma. — M., 1969. — S. 371–381
12. Raygorodskiy D.Ya. Prakticheskaya psihodiagnostika. Metodiki i testyi: Uchebnoe posobie / pod. red. D. Ya. Raygorodskogo. – Samara: Bahrah-M, 2001. – 672 s.
13. Sopov V. F. Morfologlchniy test zhittEvih tsInnostey [elektronniy resurs] / V. F. Sopov, L. V. Karpushina. — Rezhim dostupu : <http://www.psihu.net/library/file92>
14. Cholly S. M. Motivatslno-tslnnlchniy aspekt sotslalnYi aktivnostl molodl [Tekst] / S. M. Cholly // Problemi suchasnoYi psihologlYi: zb. nauk. prats KKPNU Im. I. OgIEnka, In-tu psihologlYi Im. G.S. Kostyuka APN UkraYini.
15. Shamlyan K.M. Pro strukturu volovoYi organlzatslYi osobistostl / K.M.Shamlyan // UkraYinskiy naukoviy zhurnal Osvlta reglonu - #4. – 2012. – S.206-210
16. Shevchuk M. V. Psihologlchnl mehanlzmi transformatslYi tslnnlchnih orlEntatslY studentskoYi molodl: avtoref. dis. na zdobuttya nauk. stup. kand. psihol. nauk. / M. V. Shevchuk

;Kyivskiy natsionalniy universitet Imeni Tarasa Shevchenka. — K. : Kyivskiy natsionalniy universitet Imeni Tarasa Shevchenka, 2000. — 21 s.

17. Shtayner R. Moy zhiznennyiy put [elektronniy resurs] / Rudolf Shtayner. <http://www.bdn-steiner.ru/modules.php:342>

Базиленко А.К.

Особенности уровней сформированности социальной активности студентов

В статье приведены результаты исследования уровней сформированности всех компонентов социальной активности студенческой молодежи. Определены общие уровни социальной активности студентов. Источники - 17.

Ключевые слова: социальная активность, студенческая молодежь, уровни социальной активности.

Bazilenko A.K.

The features of forming of students' social activity levels

In this article there are scientific research results of forming levels of all components of social activity of student youth. The general levels of students' social activity has been found out. Sources - 17.

Key words: social activity, students youth, the levels of social activity.

Базиленко Анастасія Костянтинівна – аспірант кафедри психології Університету «Україна», м. Київ.

УДК 159.947.5:47

Бідюк І.А.

ОСОБЛИВОСТІ ВНУТРІШНЬОЇ ТА ЗОВНІШНЬОЇ МОТИВАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ У СУЧАСНИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ

У статті наведено результати дослідження мотивації до навчання в сучасній сфері освіти. Показано особливості зовнішньої та внутрішньої мотивації школярів, як впливають мотивації на успіх та уникнення невдач визначають учбову діяльність. Джерел – 16.

Ключові слова: мотивація, навчання, внутрішня та зовнішня мотивація, учбова діяльність.

Постановка проблеми. В умовах, коли учням доводиться засвоювати велику кількість інформації, сформувати особу, готову до самостійного творчого рішення різних задач, не завжди вдається, якщо у школярів відсутні інтелектуально-спонукаючі мотиви, засновані на отриманні задоволення від самого процесу пізнання. Мотивація до навчання, що склалася у старшокласників, в майбутньому може сприяти або перешкоджати подальшому саморозвитку, самоосвіті майбутньої особистості. Мотиваційна сфера є ядром особи, отже, цілеспрямоване формування мотиваційної сфери особи - це, по суті, формування самої особи.

В учбовій діяльності старшокласників починають переважати внутрішні мотиви, тобто самоствердження, престижність, заборгованість, необхідність в отриманні знань, досягнень і певних результатів. Характерними рисами старшокласників є їх самостійність, збільшена працездатність і пізнавальна мотивація. Це полювання знань, прагнення до розширення кругозору, поглиблення, систематизації знань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Мотивація є одним з важливих компонентів учбової діяльності. Більшість авторів пояснюють мотивацію як систему психологічних факторів, що зумовлюють поведінку та діяльність людини. До змістового аспекту мотивації входять такі компоненти, як зміст мотивації, зв'язок між мотивами; ієрархія мотивів, потреби, які лежать в основі мотивів і зумовлюють поведінку.

Термін "мотивація" представляє більш широке поняття, чим термін "мотив". Термін "мотивація" використовується в сучасній психології: як система факторів, що детермінує поведінку (сюди входять, зокрема, потреби, мотиви, мети, наміри, прагнення і багато чого іншого), і як характеристика процесу, що стимулює і підтримує поведінкову активність на